

EUROPOS SĄJUNGA

LIETUVOS VISUOMENĖS PAŽINIMO KURSAI PRIEGLOBSTĮ GAVUSIEMS UŽSIENIEČIAMS

Informacinė medžiaga prieglobstį gavusiems užsieniečiams

Lietuvos visuomenės pažinimo kursai

1. Kas yra visuomenės pažinimas?

Lietuvos visuomenė – tai jos piliečiai. Kokia bus visuomenė priklausau nuo mūsų visų kartu ir kiekvieno atskirai. Todėl visuomenės pažinimas sudaro sąlygas kiekvienam asmeniui tapti aktyviu visuomenės nariu, galinčiu imtis atsakomybės už savo ir valstybės gyvenimą, siekiančiu naujų žinių ir patirties, puoselėjančiu kultūrinę ir tautinę tapatybę bei žmonijos vertybes. Palankios sąlygos tobulėti ypač svarbios jaunystės metais, kai formuojasi asmenybė, kai žmogus pradeda savarankiškai dalyvauti visuomenės gyvenime ir daryti jam įtaką.

Visuomenės pažinimas aktyviai skatina dalyvauti:

- pilietiniame,
- ekonominiame,
- socialiniame,
- kultūriniame,
- doroviniame gyvenime.

Jaunimas turi tapti aktyvia visuomenės dalimi, galinčia turėti teigiamos įtakos visuomenės vystymuisi, priimti greitai kintančio gyvenimo iššūkius.

2. Kas yra pilietinis ugdymas?

Viena pagrindinių visuomenės pažinimo programos dalių yra pilietinis ugdymas. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras 2004 m. patvirtino Bendrąją pilietinio ugdymo programą ir ugdymo išsilavinimo standartus 8 ir 10 klasėms.

Pilietinis ugdymas suprantamas kaip sudėtinė, integrali vaikų ir jaunimo socialinio ugdymo dalis (Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai, 2003, p. 423–428). Pilietinio ugdymo pagrindinėje mokykloje paskirtis – pilietinės savimonės, apimančios savęs paties pažinimą, praktinę patirtį šeimoje ir bendruomenėje, vertybių ugdymas. Pilietinis ugdymas turi padėti jaunimui įgyti pilietinių žinių ir sugebėti jas taikyti praktiniame gyvenime.

Pilietinis ugdymas susideda iš pažintinių ir praktinių gebėjimų:

Pažintiniai gebėjimai:

- gebėti suvokti, kas yra pilietinė visuomenė,
- suvokti piliečių laisvių, teisių ir pareigų reikšmę,
- suvokti, kas yra demokratinė valstybė,
- suprasti teisinės valstybės principus,
- suvokti teisės ir teisingumo santykį visuomenėje,
- gebėti suprasti demokratines, humanistines ir pilietines visuomenės formavimosi kultūrinės, istorinės ir teisinės prielaidas,
- suvokti visuomenės ir valstybės santykį,
- suprasti, kaip formuojamos valdžios institucijos ir kokios jų funkcijos,
- gebėti suprasti savo tautos kultūros ir kitų tautų kultūros savitumą,
- suvokti globalizacijos padarinius žmonėms, tautoms ir valstybėms,
- suvokti ir suprasti asmens dalyvavimo tautos gyvenime galimybes ir būdus,
- suvokti visuomenės politinio, kultūrinio ir ūkinio gyvenimo problemas ir mokėti ieškoti galimų sprendimo būdų šiuolaikinėje Lietuvos valstybėje.

Praktiniai gebėjimai:

- ginti savo orumą, įsitikinimus ir teises, kai jos pažeidžiamos,

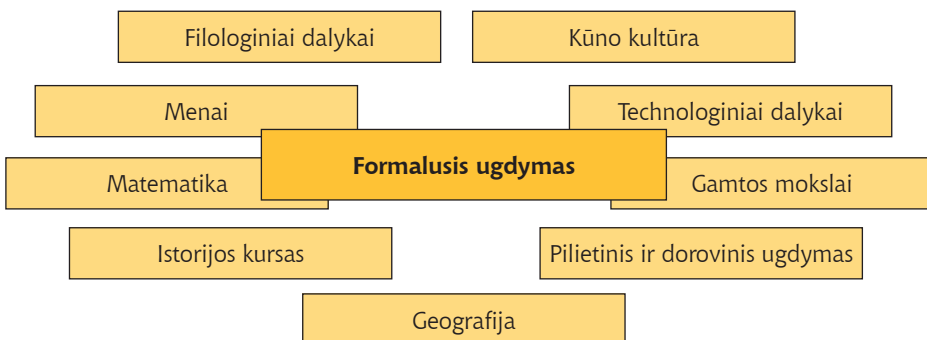
- gebėti rasti pilietiniam gyvenimui reikalingą informaciją,
- žinoti kur, kada ir kaip kreiptis į reikalingą valdžios instituciją,
- pasitikėti socialinėmis ir politinėmis institucijomis,
- dalyvauti priimančioms sprendimus bendruomenėje,
- organizuoti susirinkimą ar kitokį renginį,
- dalyvauti bendruomenės organizuotoje veikloje,
- gebėti atskirti faktą ir nuomonę,
- gebėti prisiimti atsakomybę už savo veiksmus,
- pasitikėti savimi ir savo veiksmų teisingumu,
- siekti savo veikloje integralumo,
- ieškoti ir rasti konstruktyvų sprendimą susidariusiame konfliktinėje situacijoje.

Pilietinio ugdymo įgyvendinimo būdai

Įgyvendinti pilietinio ugdymo keliamus tikslus mokykloje pasitelkiamos visos su mokinių veikla susijusios formaliojo ir neformaliojo ugdymo sritys.

Formaliojo ugdymo sritys – tai pilietinio ugdymo turinys mokykloje (atsižvelgiant į pilietinio ugdymo pagrindų dalyko mokymą ir pilietinių idėjų integravimą į kitų mokomųjų dalykų turinį).

Pilietinis ugdymas Lietuvos švietimo strategijoje keliamas kaip vienas iš pagrindinių švietimo tikslų. Pagrindinėje mokykloje pilietinę tematiką siūloma integruoti į įvairių mokomųjų dalykų turinį. Integruojant pilietinę tematiką, būtinas visų dalykų mokytojų glaudus bendradarbiavimas sudarant mokymo planus, rengiant individualiąsias dalyko programas:

1. Formaliojo pilietinio ugdymo sritys

Pilietinį ir dorinį ugdymą sieja nuostatos, kad šiuolaikinei demokratijai būtinas sąmoningas, doras pilietis, kiekvieną savo veiksma pagrindžiantis dorovės principais.

Istorijos kursas ugdo pilietines, patriotines nuostatas ir gebėjimus. Tinkamai pateikiami pilietinio ugdymo ir istorijos kursai vienas antrą remia bei papildo.

Filologinių dalykų ryšys su visuomenės pažinimo mokslu turėtų būti itin glaudus. Jis įveda mokinius į plačią tautos ir pasaulio kultūros erdvę. Per lietuvių kalbos pamokas mokytojas turi daug galimybių aptarti piliečio ir valstybės bei tautos santykį su kultūros raida, kultūros, ekologijos klausimus. Be to, pilietinio ugdymo pamokose panaudoti atitinkami lietuvių kalbos tekstai. Per gimtosios kalbos pamokas mokomasi įvairių rūšių komunikacijos formų, tarp jų ir viešo kalbėjimo (įvairūs pranešimai, deklaracijos, kreipimaisi, protestai ir t.t.) ar rašymo (protokolas,

pranešimai, referavimas, sutartys ir t.t.). Tai bendra veikla, siejanti lituanistus ir visuomenės pažinimo pagrindų mokytojus.

Su matematika pilietinį ugdymą sieja visuomenės reiškiniams tirti naudojami matematiniai, ypač statistiniai metodai, taip pat bendras siekis ugdyti loginį mąstymą.

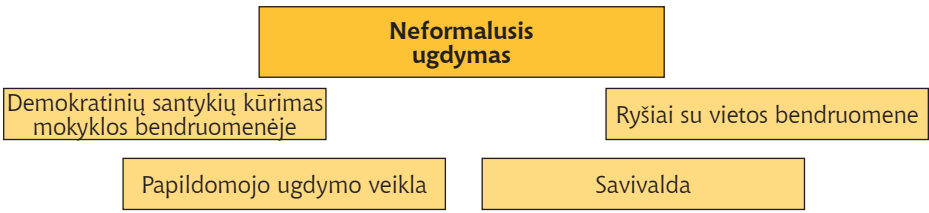
Geografija teikia daugybę žinių, būtinų pilietinės sąmonės brandai, piliečio horizontų plėtrai. Tikslingas geografijos ir pilietinio ugdymo kursų koordinavimas ypač naudingas ugdomiešiams mokyklos tikslams.

Gamtos mokslų ir pilietinio ugdymo saitai – tai ekologiniai gamtos ir kultūros klausimai.

Technologiniai dalykai padeda ugdyti racionalų ir atsakingą požiūrį į ūkio tvarkymą, puoselėja tautinės kultūros tradicijas.

Kūno kultūra su pilietiniu ugdymu siejama siekiu kelti bendradarbiavimo kultūrą, puoselėjimu sveikatingumo sampratą, ugdymu sveiko gyvenimo kompetencijas.

Siekiant sudaryti sąlygas veiksmingai organizuoti pilietinio ugdymo procesą, pasitelkiamos ne tik formaliojo pilietinio ugdymo sritys, bet ir neformaliojo:

2 schema. Neformaliojo pilietinio ugdymo sritys

Demokratinų santykių kūrimas bendruomenėje. Mokykla privalo sudaryti sąlygas demokratinėms vertybėms ugdyti ir puoselėti. Ji kuria demokratinis santykius ir skatina jų laikytis bendruomenės vidaus gyvenime. Mokiniai ir mokytojai bendrauja, remia vieni kitus, pasitiki vienas kitu, gerbia ir toleruoja vienas kitą kaip ugdymosi proceso partnerį.

Mokykla rūpinasi tautinės tapatybės išsaugojimu, tautos kultūros istoriniu tęstinumu. Siekiama subrandinti jauną žmogų aktyviam pilietiniam gyvenimui. Mokiniai turėtų mokėti parašyti susirinkimo protokolą, prašymą, sutartį, informaciją į laikraštį.

Papildomojo ugdymo veikloje yra ypač daug galimybių mokinių pilietiškumui ugdyti. Tam reikia skatinti mokinių projektinę veiklą, organizacijų kūrimąsi, įvairių švenčių organizavimą. Ypač svarbios visuomeniškumui ir pilietiškumui ugdyti vaikų ir jaunimo organizacijos, visuomenei naudinga veikla.

Savivalda yra ypač svarbi, nes ji padeda mokiniams ugdyti praktinės veiklos gebėjimus. Pradinėse klasėse mokiniai mokosi savivaldos žaisdami, imituodami įvairius vaidmenis. Augant vaikams nuo žaidimų pereinama prie organizacinės veiklos, mokomasi planuoti veiklą etapais, numatyti jos rezultatus, jai vadovauti.

Ryšiai su vietos bendruomene. Mokykla yra atvira vietos bendruomenės problemoms.

Vietos bendruomenė yra ta vieta, kur ugdomasis darbas pratęsimas natūralioje aplinkoje; susipažįstama su vietos savivaldos problemomis, su praktine valdžios institucijų veikla. Mokykla gali sudaryti sąlygas vaikams stebėti vietos savivaldos posėdį. Pilietiškumo pagrindų pamokose galima svarstyti teisingumo, teisėtumo, tiesos ir laisvės temas, teisių ir pareigų temas ir kt.

3. Visuomenės pažinimo kursas užsieniečiams

Bendra situacija

Kiekviena šalis turi savo istoriją, tradicijas, teisinę bazę. Valstybės įstatymų turi laikytis ne tik valstybės gyventojai, bet ir į šalį atvykę užsieniečiai. Kartais žmogus palieka savo šalį, kad pažintų pasaulį, ieškodamas nuotykių, norėdamas aplankyti giminačius; dėl to jis netampa pabėgėliu, nes paklajojęs po pasaulį visada gali grįžti namo.

Pirmoji organizacija, kuri ėmė rūpintis pabėgėliais, buvo **Tautų lyga**. Tautų lyga – tai tarptautinė organizacija, įsteigta 1919 m. Paryžiuje. Jos politika buvo orientuota į apsaugos suteikimą asmenims, kurie, pasikeitus valstybių sienoms ir susikūrus naujoms tautinėms valstybėms, neteko savo pilietybės. Šios veiklos iniciatorius buvo norvegų keliautojas, Arkties tyrinėtojas Fritjofas Nansenas.

Tautų lyga 1921 m. suorganizavo tarptautinę pagalbą karo pabėgėliams. 1922 m. buvo įvestas pabėgėlio pažymėjimas, išduodamas asmeniui be pilietybės. Tas pažymėjimas („Nanseno pasas“) suteikdavo teisę vykti į užsienį ir galiodavo iki to laiko, kol asmuo įgydavo pilietybę.

Tačiau pabėgėlių problema nebuvo galutinai išspręsta; ji dar labiau paaštrėjo po Antrojo pasaulinio karo. Milijonai žmonių neteko pastogės. Pabėgėlių srautas didėjo. Jie klajojo iš vienos vietos į kitą, bėgdami nuo bado, skurdo ir tikėdamiesi rasti geresnį gyvenimą. Šiai problemai spręsti 1951 m. Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja įsteigė **Jungtinių Tautų Vyriausiojo komisaro pabėgėlių klausimais** įstaigą, kurios būstinė yra Ženevoje. Tai nepolitinė organizacija, kurios tikslas rūpintis pabėgėliais, teikti jiems pagalbą ir ginti jų teises.

1951 m. buvo parengta konvencija, kurioje apibrėžiama, kokie asmenys gali būti laikomi pabėgėliais. Laikui bėgant pabėgėlių problema darėsi vis sudėtingesnė, todėl valstybių įstatymus reikėjo pritaikyti naujai susiklosčiusioms aplinkybėms. 1967 m. sausio 31 d. Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja paskelbė protokolą dėl pabėgėlio statuso. Šiais dokumentais vadovaujasi valstybės, į kurias kreipiasi pabėgėliai. Iki 1995 m. juos pasirašė 129 pasaulio valstybės.

Dabar pasaulyje beveik 50 milijonų žmonių priversti slapstytis savo šalyje arba ją palikti dėl ginkluotų konfliktų, karų, žmogaus teisių pažeidimų, persekiojimo.

Pabėgėliai Lietuvoje

1986 m. atidaryta Jungtinių Tautų Vyriausiojo pabėgėlių komisaro būstinė Stokholme, kuri rūpinasi pabėgėlių teisių ginimu Skandinavijos šalyse. Nuo 1991 m. jos veikla apima ir tris Baltijos valstybes – Lietuvą, Latviją, Estiją.

Iširus Sovietų Sąjungai, Lietuva tapo tranzito valstybe ieškantiems prieglobsčio kitose šalyse žmonėms. Į Lietuvą daugiausia plūsta vadinamieji ekonominiai migrantai. Lietuva, kaip ir kitos Baltijos valstybės, padeda žmonėms, kurie dėl politinių ar humanitarinių priežasčių paliko savo namus.

1995 m. liepos 4 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė **Pabėgėlių statuso įstatymą**. Lietuva įsipareigojo negražinti asmenų į šalį, kurioje jie gali būti persekiojami. Per metus nuo įstatymo įsigaliojimo pabėgėlio statusas buvo suteiktas 15 asmenų. Dauguma jų – afganistaniečiai. Prieglobsčio prašo ir atvykėliai iš Irano, Irako, Turkijos, Pakistano, Kinijos, Sirijos, Zimbabvės, Kamerūno ir daugelio kitų valstybių.

Šiuo metu galioja Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (Valst. žinios, 2004-04-30, Nr. 73-2539). Šis įstatymas nusako užsieniečių atvykimo ir išvykimo, buvi-

mo ir gyvenimo, prieglobsčio suteikimo, integracijos ir natūralizacijos, sprendimų dėl užsieniečių teisinės padėties apskundimo tvarką bei reglamentuoja kitus užsieniečių teisinės padėties Lietuvos Respublikoje klausimus. Pagal minėtą įstatymą:

- Užsieniečiai gali atvykti į Lietuvos Respubliką ir išvykti iš jos tik per veikiančius pasienio kontrolės postus. Jų atvykimą kontroliuoja Valstybės sienos apsaugos tarnyba.
- Atvykę į Lietuvą užsieniečiai rašo prašymą dėl prieglobsčio suteikimo Lietuvos Respublikoje.
- Prašymus suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje užsieniečiai gali pateikti: Lietuvos Respublikos valstybės sienos perėjimo punktuose arba Valstybės sienos apsaugos tarnyboje; teritorinėje policijos įstaigoje; Užsieniečių registracijos centre.

Pateikę prašymą dėl prieglobsčio suteikimo, užsieniečiai apgyvendinami Užsieniečių registracijos centre Pabradėje. Jie gyvena Pabradėje, kol Migracijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos nagrinėja jų prašymus ir priima sprendimą dėl **prieglobsčio formos suteikimo ar nesuteikimo Lietuvos Respublikoje**.

- Prieglobsčio formos yra: pabėgėlio statusas, papildoma apsauga, laikina apsauga.

Pabėgėlio statusas suteikiamas ne visiems jo prašantiems užsieniečiams. Kitiems suteikiama papildoma apsauga Lietuvos Respublikoje ir išduodamas leidimas laikinai gyventi vieneriems metams. Po to užsieniečiai vėl rašo prašymą Migracijos departamentui dėl leidimo gyventi pratęsimo.

Gavę bet kurią prieglobsčio formą, užsieniečiai gali būti perkelti į Pabėgėlių priėmimo centrą (toliau – Centras) arba ne. Perkeliami į Centrą tik tie prieglobstį gavę užsieniečiai, kurie prašo valstybės paramos jų integracijai į Lietuvos visuomenę. Centre jie rašo prašymą dėl valstybės paramos jų integracijai, ir čia prasideda jų integracijos į Lietuvos visuomenę programa.

Lietuvos visuomenės pažinimo kurso turinys

Jeigu užsieniečiai nori toliau gyventi Lietuvoje, privalo mokytis ne tik lietuvių kalbos, bet ir susipažinti su Lietuvos geografine padėtimi, jos istorija, tradicijomis, ekonomika, pagrindiniais įstatymais, kad taptų visateisiais visuomenės nariais. Todėl prieglobstį gavusiems užsieniečiams dėstomi 40 valandų Lietuvos visuomenės pažinimo kursai pagal Švietimo ir mokslo ministerijos patvirtintą programą. Kursai vyksta 3 mėnesius.

Dėstymo forma – paskaitos, konsultacijos, išvykos. Atsiskaitymo forma – disputas, dialogas, pratimas ar egzaminas. Visuomenės pažinimo kursas prieglobstį gavusiems užsieniečiams yra **privalomas**.

Visuomenės pažinimo programoje su užsieniečiais išnagrinėjami **teisės aktai**: Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004 m. spalio 21 d. įsakymas Nr. A1-238 „Dėl Lietuvos valstybės paramos teikimo užsieniečių, gavusių prieglobstį Lietuvos Respublikoje, integracijai tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2004-10-28, Nr.157-5741).

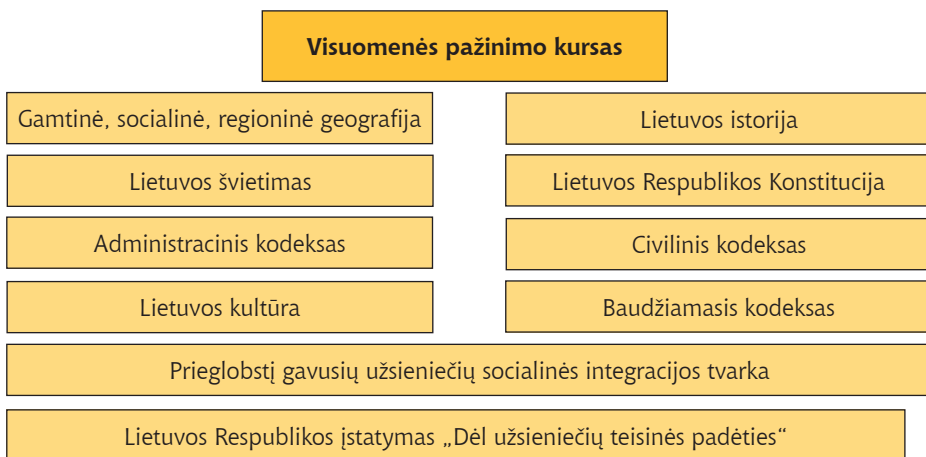
Prieglobstį gavusiems užsieniečiams išaiškinama:

- užsieniečių atvykimas į Lietuvą ir išvykimas iš jos,

- užsieniečių gyvenimas Lietuvos Respublikoje,
- socialinę integraciją įgyvendinančios institucijos,
- socialinės integracijos finansavimo šaltiniai,
- socialinės integracijos organizavimo sąlygos,
- laikinas užsieniečių apgyvendinimas,
- lietuvių kalbos mokymas, vaikų ugdymas,
- užsieniečių užimtumas,
- užsieniečių socialinė apsauga,
- užsieniečių sveikatos apsauga.

Užsieniečių visuomenės pažinimo kurso pažinimas ir jo perpratimas patikrinamas *diskusijomis, praktinėmis užduotimis, dialogais, pratimais, žaidybinėmis situacijomis ar egzaminais.*

Pagrindinės kurso temos:

Gamtinė, socialinė, regioninė geografija

Dėstant minėtą temą, užsieniečiams pateikiamas Lietuvos palyginimas su kitomis Europos valstybėmis ploto atžvilgiu. Supažindinama su valstybėmis Lietuvos kaimynėmis.

Užsieniečiai sužino apie Lietuvos gelmių turtus, krašto paviršių, klimatą. Paaiškinama, kad Lietuvai priklauso ne tik žemės plotas, bet ir teritoriniai vandenys – prie valstybės krantų esantis 22,2 km pločio jūros ruožas. Jie supažindinami su Lietuvos upėmis, ežerais, Baltijos jūra.

Užsiėmimuose analizuojama Lietuvos augalija, gyvūnija. Užsieniečiams paaiškinami Lietuvos Respublikos gamtos apsaugos įstatymai.

Panaudojant vaizdines priemones, užsieniečiai susipažįsta su Kuršių nerijos nacionaliniu parku, su Aukštaitijos unikaliu nacionalinio parko kraštovaizdžiu. Pasakojama apie didžiausią Lietuvoje Čepkelių raisto rezervatą ir Žuvinto draustinį.

Siekiant didesnio vaizdingumo ir tvirtesnio dėstomų žinių suvokimo, užsieniečių šeimoms organizuojama ekskursija į Trakų istorinį nacionalinį parką, kurio branduolys yra Trakų salos ir pusiasalio pilis bei Trakų senamiestis. Ekskursijos metu užsieniečiai sužino, kad Trakų istorijoje svarbią reikšmę turi karaimai. Jie saugodavo pilį, buvo išradingi amatininkai ir daržininkai.

---

1 pav. Trakų pilis

Nemažai dėmesio skiriama nacionalinėms šalies vertybėms – valstybinei kalbai, jos būtinumui užsieniečiams. Užsieniečiams aiškinama valstybinė santvarka, Lietuvos gyventojų demografinė ir socialinė tautinė sudėtis, piniginius vienetus. Užsieniečiai supažindinami su Lietuvoje egzistuojančiomis religijomis. Panaudojant vaizdinę medžiagą, užsieniečiai supažindinami su Lietuvos sostine Vilniumi, su kitais didesniais miestais.

Kalbant apie Lietuvos ūkį, paaiškinami pagrindiniai ūkio rodikliai, ūkio struktūra, pagal atskiras pramonės šakas, energetinius išteklius. Išdėstomos žemės ūkio šakos Lietuvoje, teikiamų paslaugų sistema.

Dėstomoms žinioms įtvirtinti užsieniečiams rengiamos pažintinės ekskursijos į Lietuvos miestus: Vilnių, Kauną, Anykščius, Palangą.

Lietuvos istorija

Prieglobstį gavusiems užsieniečiams aiškinamas valstybės atsiradimas, Lietuvos vardo kilmė. Apžvelgiamos pirmųjų dabartinės Lietuvos teritorijoje gyventojų įsikūrimo aplinkybės.

Paaiškinamas Lietuvos krikštas, lietuvių kovos su priešais (Žalgirio, Saulės mūšiai).

Kalbant apie Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės susikūrimo aplinkybes, pabrėžiamas jos kultūrinis gyvenimas – pirmoji lietuviška knyga, Vilniaus universiteto įkūrimas.

Dėstant Lietuvos ekonomikos visuomeninę raidą XIX a. I pusėje, paminimas lietuviškos spaudos draudimo laikotarpis (1863–1905), rusinimo politika, lietuvių tautinis atgimimas ir kultūros raida, lietuviška spauda. Apžvelgiamas Pirmojo pasaulinio karo laikotarpis.

Dėstant Lietuvos valstybės atkūrimo laikotarpį, užsieniečiai supažindinami su Lietuvos prezidentais, Lietuvos tarybos sudarymu ir Vasario 16-osios aktu. Toliau apžvelgiamas 1938–1940 m. ir 1941–1945 m. laikotarpis (Lietuva Vokietijos okupacijos metais, Ribentropo– Molotovo paktas).

Aiškinamas stalininis režimas ir partizaninis pasipriešinimas (1944–1952), sovietinė Lietuva, pasipriešinimas sovietiniam režimui, sovietinės sistemos žlugimas.

Lietuvos istorijos temos aiškinimas užsieniečiams užbaigiamas Sąjūdžio įkūrimu, Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimu iki dabarties laikotarpio.

Dėstant prieglobstį gavusiems užsieniečiams Lietuvos visuomenės pažinimo kursą, gera pagalbiniakė dėstytojai yra Leonardo Demikio ir Edmundo Simanaičio knyga „Pažinkime Lietuvos šalį“. Knygos parengimą ir leidybą iš dalies finansavo Europos Sąjunga ir Lietuvos Respublika (Europos pabėgėlių fondo 2006 m. programa) pagal projektą „Konsoliduota pagalba prieglobstį gavusiems užsieniečiams (2 etapas).“

Lietuvos Respublikos Konstitucija

Viena visuomenės pažinimo užsieniečiams temų yra Lietuvos Respublikos Konstitucija. Dėstant šią temą, aiškinama:

- Lietuvos valstybės samprata,
- Žmogus ir valstybė,
- Visuomenė ir valstybė,
- Tautos ūkis ir darbas,
- Seimas,
- Respublikos Prezidentas,
- Lietuvos Respublikos Vyriausybė,
- Konstitucinis teismas,
- Teismas,
- Vietos savivalda ir valdymas,
- Finansai ir valstybės biudžetas,
- Valstybės kontrolė,
- Užsienio politika ir krašto apsauga.

Administracinis kodeksas. Šio užsiėmimo metu užsieniečiams aiškinami administracinis teisės pažeidimas ir kokia yra už tai administracinė atsakomybė pagal atskirus straipsnius. Pabrėžiama nelegalaus darbo problema ir teisinė atsakomybė dėl nelegalaus darbo.

Civilinis kodeksas. Dėstant užsieniečiams Lietuvos civilinį kodeksą, atkreipiamas pagrindinis dėmesys į: nuosavybės formas Lietuvos Respublikoje, gyvenamųjų patalpų nuomą, draudimo sistemą, užsienio valstybių civilinių įstatymų ir tarptautinių sutarčių taikymą, užsienio fizinių ir juridinių asmenų teismumą.

Baudžiamasis kodeksas. Šia tema siekiama užsieniečiams paaiškinti pagrindines baudžiamosios atsakomybės nuostatas; baudžiamojo įstatymo galiojimą asmenims, padariusiems nusikalstamas veikas Lietuvos valstybės teritorijoje; baudžiamąją atsakomybę už tarptautinėse sutartyse numatytus nusikaltimus; nusikalstamos veikos stadijas ir formas; atleidimus nuo baudžiamosios atsakomybės. Išdėstoma nepilnamečių gyventojų baudžiamosios atsakomybės ypatumai.

Skyriuje apie Lietuvos kultūrą ir švietimą prieglobstį gavę užsieniečiai sužino apie Lietuvos švietimo sistemos ypatumus, ugdymo lygmenis; suaugusiųjų mokymą, profesinį mokymą. Išaiškinama aukštojo mokslo sistema.

Dėstant šalies kultūros paveldą, užsieniečiai supažindinami su Lietuvos architektūra, muziejais, nacionaliniais, regioniniais parkais. Aiškinami krašto dailės ypatumai, muzikos savitumas.

Daug dėmesio skiriama lietuvių tautos papročiams ir tradicijoms. Pabėgėlių priėmimo centre jau tapo tradiciniai tokie renginiai, kaip antai: Kalėdų, Velykų, Rudenėlio, Mamos dienos. Pasaulinės pabėgėlių dienos minėjimui skirti bendri lietuvių ir prieglobstį gavusių užsieniečių Lietuvos Respublikoje renginiai. Užsieniečiai ir lietuviai ruošia savo nacionalinius valgius, meninės saviveiklos koncertus. Centras glaudžiai bendradarbiauja su Jonavos vaikų globos namais „Ąžuoliukas“, Kupiškio 1-ąja vidurine mokykla. Užsieniečiai dalyvauja Rukloje ir Jonavoje vykstančiuose kultūros renginiuose. Šis bendradarbiavimas padeda abipusiškai susipažinti su tautų kultūromis, menu, muzika.

EUROPOS SĄJUNGA

EUROPOS PABEGĖLIŲ FONDAS

THE COURSES ON THE ACQUAINTANCE WITH THE LITHUANIAN SOCIETY FOR THE FOREIGNERS GRANTED ASYLUM

Information for the foreigners granted asylum

The Courses On The Acquaintance With The Lithuanian Society

1. What Is The Acquaintance With The Society?

The Lithuanian society consists of the citizens. It depends on us and on the each person separated - how the society will be. The acquaintance with the society creates the circumstances for each person to become an active member of the society, being able to be responsible for the own life and the life of the state, seeking for the knowledge and the experience, cherishing the cultural and national identity and the values of the humanity. The friendly circumstances for the development are very important in the youth, when the personality is starting to form, when the human begins to participate independently in the public life and to make influence on it.

The acquaintance with the society stimulates the active participation:

- in a civil life;
- in an economical life;
- in a social life;
- in a cultural life;
- in a moral life.

The youth must become an active part of the society, having the positive influence on the development of the society and to stand the challenges of the changing life.

2. What Is The Civil Education?

One of the main parts of the program on the acquaintance with the society is a civil education. The Minister of Education and Science of the Republic of Lithuania approved the *Program on General Civil Education of 2004 and the standards of the education for the 8th and the 10th forms*.

The civil education is an integral part of the social education of the children and the youth (*The Standards Of The General Program And Education*, 2003, p. 423-428). The purpose of the civil education in the basic school is the education of the civil consciousness, including the self-knowledge, the practical experience in the family and the society, the values. The civil education must help the youth to get the civil knowledge and to be able to use them in a practical life.

The civil education consists of the cognitive and practical abilities:

Cognitive abilities:

- to be able to realize, what the civil society is;
- to be able to realize the meaning of the civil liberties, rights and duties;
- to realize, what the democratic state is;
- to understand the principles of the legal state;
- to realize the relation of the right and the justice in the society;
- to be able to understand the cultural, historical and legal assumptions of the formation of the democratic, humanistic and civil society;
- to realize the relation between the society and the state;
- to understand, how the state institutions are formed and what their functions are;
- to be able to understand the distinction of the national culture and the cultures of the other nations;
- to realize the effect of the globalization on the people, the nations and the states;
- to realize and to understand the possibilities and the methods of the personal participation in the national life;

- to realize the problems of the public political, cultural and economic life, to be able to look for the possible ways of the solution in the modern state of Lithuania.

Practical abilities:

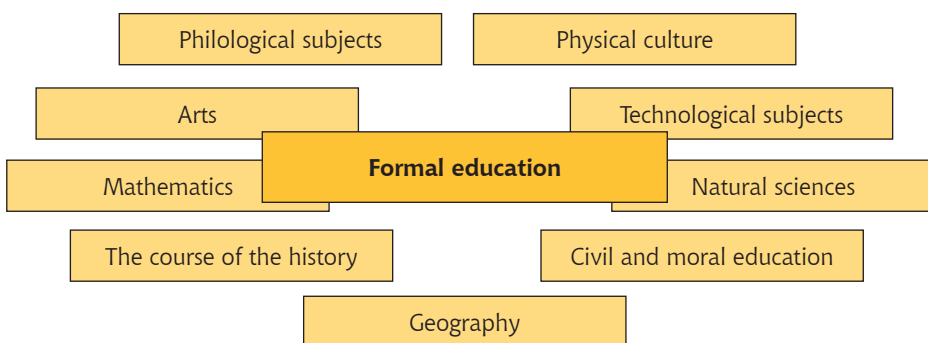
- to protect the dignity, the believes and the rights, when they are affected;
- to be able to find the necessary information for the civil life;
- to know where, when and how to appeal to the necessary authority;
- to trust the social and political institutions;
- to participate making the decision in the community;
- to organize the meeting or the other event;
- to participate in the activity organized by the community;
- to be able to separate the fact and the opinion;
- to be able to take the responsibility for the actions;
- to trust oneself and the justice of the own actions;
- to seek for the integrity in the own activity;
- to search and to find the constructive solution in a conflict situation.

The Manners Of The Civil Education And The Implementation

All the fields of the (in)formal education related to the activities of the schoolchildren are used for the implementation of the purposes of the civil education at school.

The fields of the formal education are the matter of the civil education at school (the training of the separated subject on the basics of the public spirit and the integration of the civil ideas to the matter of the other subjects).

The civil education in the strategy of the education in Lithuania is one of the basic purposes of the education. The civil topics at basic school are offered to integrate into the content of the various subjects. Integrating the civil topics the close collaboration of the teachers of all the subjects is necessary preparing the training plans, the individual programs of the subject:

1. The Field Of The Formal Civil Education:

The civil and moral education is related to the attitudes, that the conscious, honest citizen is necessary for the modern democracy.

The course of the history educates the civil and patriotic attitudes and the abilities. The properly presented courses of the civil education and the history support and complement each other.

The relation of **the philological subjects** to the science on the acquaintance with the society must be especially close. It brings the schoolchildren to the wide space of the national and global culture. The teacher must have the opportunity to speak about the relations of the citizen, the state and the nation to the development of the culture, the cultural and ecological matters during the Lithuanian language lessons. The texts of the Lithuanian language are used in the lessons of the civil education. The forms of the various communications, the public speech (the various reports, the declarations, the appeals, the protests etc.), the writing forms (the protocol, the reports, the references, the contracts etc.) are learned during the lessons of the mother tongue. It is a common activity, joining the teachers of the Lithuanian language and the teachers of the basics on the acquaintance with the society.

The mathematical especially statistical methods used for the analysis of the public phenomena, also the common aim to educate the logical thinking relate the civil education and **the mathematics**.

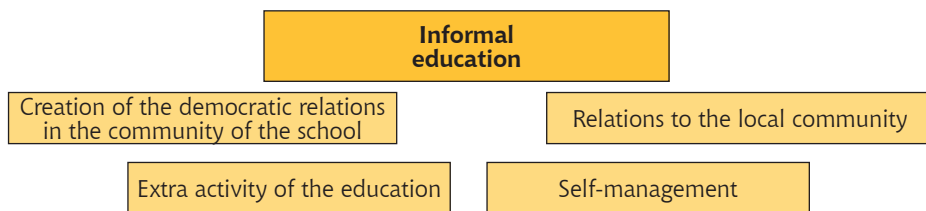
The geography provides a lot of information, necessary for the maturity of the civil consciousness, the development of the civil horizons. The purposeful coordination of the courses of the geography and the civil education is especially useful for the goals of the education at school.

The links between **the natural sciences** and the civil education are the matters on the ecological nature and the culture.

The technological subjects help to educate the rational and responsible point of view to the management of the economy, to cherish the traditions of the national culture.

The physical culture is related to the civil education seeking to raise the culture of the communication, the nurturance of the conception of the wellness, the education of the competence of the healthy life.

Not only the fields of the formal civil education but also the fields of the informal civil education are used seeking to create the circumstances for the effective organization of the process of the civil education.

2. The Fields Of The Informal Civil Education

The creation of the democratic relations in the community. The school must create the circumstances for the education and the nurturance of the democratic values. It creates the democratic relations and stimulates to keep them in the internal life of the community. The schoolchildren and the teachers communicate, support each other, trust each other, respect and tolerate the other as a partner of the educational process.

The school cares about the preservation of the national identity, the historical continuation of the national culture. It is reached to mature a young human for the active civil life. The schoolchildren must know how to write the protocol of the meeting, the application, the contracts, the information to the newspaper.

There are a lot of opportunities for the education of the public spirit of the schoolchildren in the **extra activity of the education**. The activity of the projects of the schoolchildren, the

creation of the organization, the organizing of the various festivals must be stimulated. The organizations of the children and the youth, the activity useful for the society are very important for the sociability and the public spirit.

The self-management is very important, because it helps the schoolchildren to educate the skills of the practical activity. The schoolchildren learn the self-management playing games, simulating various roles in the primary forms. Later it goes from the games to the organizational activity, it is learned to plan the activity in stages, to foresee the results, to manage it.

The relations to the local community. The school is open for the problems of the local community. The local community is a place, where the educational work is continued in a natural environment; it is acquainted with the problems of the local community, the practical activity of the authorities. The school can create the circumstances for the children to follow the meeting of the local municipality. The themes of the justices, the legitimacy, the truth, the liberty, the rights and the duties etc. can be discussed during the lessons of the basics of the public spirit.

3. The Course On The Acquaintance With The Society For The Foreigners

General Situation

Each country has own history, tradition, legal basis. Not only the residents of the state but also the foreigners came to the state have to keep the laws of the state. Sometimes the human leaves own country for knowing the world, looking for the adventures, willing to visit relatives; but he/she does not become a refugee, because he/she always can come home after the wander round the world.

The first organization, which started to care about the refugees, was **the League of Nations**. The League of Nations is an international organization, founded in 1919 in Paris. The policy is oriented to the providing of the protection of the people, who lost the citizenship after the changes of the borders of the states and the creation of the new national states. The initiator of the activity was a Norwegian traveler, a polar explorer Fridtjof Nansen.

The League of Nations organized the international support for the war refugees in 1921. The certificate of the refugee was introduced 1922, issued to the person without the citizenship. The certificate ("The passport of Nansen") provided the rights to travel abroad until the time, when the person got the citizenship.

But the problem of the refugees was not solved finally. It became worse after the Second World War. The millions of the people lost homes. The amount of the refugees increased. They traveled from one place to the other, avoiding the starvation, the need and hoping to find a better life. In 1951 the United Nations General Assembled created the institution – **the United Nations High Commissioner for Refugees** with the headquarter in Geneva. It is not political organization, whose purpose is to care about the refugees, to provide the support and to protect their rights.

In 1951 there was prepared the Convention, that defines, who is a refugee. Later the problem of the refugees became more difficult, so the legislations of the states had to be adapted to the new circumstances. On January 31, 1967 the United Nations General Assembled announced a Protocol Relating To The Status Of Refugee. The states follow these documents, when the refugees ask for asylum. 129 states of the world signed them until 1995.

About 50 millions of the people in the world are forced to hide in the country of origin or to leave it because of the military conflicts, the wars, the human rights abuse and the persecution.

The Refugees In Lithuania

1986 the headquarters of the UNHCR was opened in Stockholm, which cared about the protection of the rights of the refugees in the Scandinavian countries. Since 1991 its activity covers also the Baltic States – Lithuania, Latvia and Estonia.

After the failure of the Soviet Union Lithuania became a transit country for the people looking for asylum in the other countries. The economic migrants are coming mostly to Lithuania. Lithuania as the other Baltic countries helps the people, who left their countries due to the political or humanitarian reasons.

The Seimas of the Republic of Lithuania passed the law on July 4, 1995 “Relating To The Status Of The Refugee In The Republic Of Lithuania”. Lithuania undertook not to transfer the people to the state, where they can be persecuted. The refugee status was granted to 15 people during one year after the passage of the law. The most of them were the Afghans. The people from Iran, Turkey, Pakistan, China, Syria, Zimbabwe, Cameroon and many other countries ask for asylum.

Today the Law on The Legal Status Of Aliens of the Republic of Lithuania (Valst.žinios, 2004-04-30, Nr. 73-2539) is held.

This law establishes entry and exit of the aliens, staying and living, granting of asylum, integration and naturalisation procedure as well as the procedure for filing an appeal against the legal status of aliens and regulates

other issues relating to the legal status of aliens in the Republic of Lithuania. According to the mentioned law:

- the aliens may enter into the territory of the Republic of Lithuania or exit from it only through the border control posts. They are controlled by the State Border Guard Service.
- the aliens entered Lithuania write an application on the granting of asylum in the Republic of Lithuania.
- the aliens can present the application on the granting of asylum in the Republic of Lithuania: at the border control posts of the Republic of Lithuania or the State Border Guard Service, the territorial Police Office, the Foreigners Registration Center.

The aliens presented the application on the granting of asylum are accommodated in the Foreigners Registration Center in Pabradė. They live in Pabradė while the Migration Department under the Ministry of the Interior examines their application and makes the decision on the granting or not granting of asylum in the Republic of Lithuania.

The forms of asylum are: the refugees status, the subsidiary protection and the temporary protection.

The refugee status is granted not to all the aliens asking for asylum. Some of them are granted the subsidiary protection in the Republic of Lithuania and issued a temporary residence permit for one year. Later the aliens write an application to the Migration Department due the extension of the residence permit.

The foreigners granted any form of the asylum can be transferred to the Refugees Reception Center (further - the Center) or not. The foreigners granted asylum asking for the state support for the integration into Lithuanian society are transferred to the Center. They write an application relating to the state support for the integration in the Center. The program of the integration into the Lithuania society starts here.

The Content Of The Course On The Acquaintance With The Lithuanian Society

If the foreigners want to live in Lithuania longer, they must learn not only the Lithuanian language but also to get acquainted with the geographical location, the history, the traditions, the economy, the basic laws of Lithuania willing to get the full member of the society. So the course on the acquaintance with the Lithuania society (the duration – 40 hours) are taught to the foreigners granted asylum according to the program approved by the Ministry of Education and Science. The course continues for 3 months.

The form of the teaching is lectures, consultations, trips. The form of the checking is a dispute, a dialog, an exercise or an exam. The course on the acquaintance with the society is compulsory for the foreigners granted asylum.

The legal acts are explored with the foreigners according to the program on the acquaintance with the society: the Law “On The Legal Status Of Aliens” and the and the Order No A1-238 of the Minister of Social Security and Labor of October 21, 2004 “Relating To The Approval Of The Description On The Support Of The State Of Lithuania For The Order Of The Integration For The Foreigners Granted Asylum In The Republic Of Lithuania” (Vaslt. Žin., 2004m., Nr.157-5741).

The information is provided for the foreigners granted asylum about:

- the entry of the foreigners to the Republic of Lithuania and the exit from it;
- the residence of the foreigners in the Republic of Lithuania;
- the institutions implementing the social integration;
- the resources of the financing of the social integration;
- the condition of the organizing the social integration;
- the temporary accommodation of the foreigners;
- the training of the Lithuanian language, the education of the children, the employment of the foreigners;
- the social security of the foreigners;
- the health security of the foreigners.

The soaking up and the comprehension of the course on the acquaintance with the society are checked using the discussion, the practical tasks, the dialogs, the exercises, the simulated situations or the exams.

The course on the acquaintance with the society

Natural, social and regional geography	Lithuanian history
The Administrative Code	The Constitution of the Republic of Lithuania
The Criminal Code	The Civil Code
The Education of Lithuania	The Culture of Lithuania
The Law of the Republic of Lithuania “On The Legal Status Of Aliens”	
The order of the social integration of the foreigners granted asylum	

The Basic Themes Of The Course

The natural, social and regional geography.

Teaching the mentioned theme Lithuania is presented comparing the territory with the other states of Europe. The neighbor states of Lithuania are presented.

The foreigners get to know about the resources, the surface and the climate of Lithuania. It is explained that not only the land area belongs to Lithuania but also the territorial waters near the state shore – the area of 22.2 km wide of the sea. The foreigners are informed about the rivers, the lakes of Lithuania, the Baltic Sea.

During the lessons the vegetation and the fauna of Lithuania are analyzed. It is explained to the foreigners the laws on the natural protection of the Republic of Lithuania.

Using the video means the foreigners get acquainted with the National Park of the Curonian Spit, the unique landscape of the Aukštaitija National Park. It is told about the biggest reserve of Čepkeliai Marsh and the reserve of Žuvintas.

Seeking for a bigger imagery and the better soaking up of the information there is organized the trip to the historical National Park of Trakai, which core is the Castle on the island and the peninsular and the old town of Trakai. During the excursion the foreigners get to know, that the Karaites were very important to the history of Trakai. They protected the castle, were inventive tradespeople and gardeners.

---

1 picture. The castle of Trakai

A big attention is paid for the national values of the state – the state language, the necessity of the language for the foreigners. The political system, the demographical, social, national composition of the residents of Lithuania, the currency unit are explained for the foreigners. The foreigners are acquainted with the religions existing in Lithuania. Using the video material the foreigners are acquainted with the capital of Lithuania Vilnius, the other bigger towns.

Speaking about the economy of Lithuania the basic rates, the structure of the economy according to the separated industries, the resources of the energy are presented. The agriculture of Lithuania, the system of the providing of the services are explained.

The sightseeing tours to the towns of Lithuania: Vilnius, Kaunas, Anykščiai, Palanga are organized for the solidifying of the knowledge.

The history of Lithuania

The origin of the state and the name of Lithuania are explained for the foreigners granted asylum. The circumstances of the settlement of the first residents on the current territory of Lithuania are reviewed.

The baptism of Lithuania, the fights of the Lithuanians against the enemies (the Battle of Žalgiris, the Battle of Saulė) are reviewed.

Speaking about the circumstances of the establishment of the Grand Duchy of Lithuania the cultural life is underlined: the first Lithuanian book, the establishment of Vilnius University.

Teaching the public development of the economy of Lithuania in the 1st part of the 19th century the prohibition of the usage of the Lithuanian printing (1863-1905), the policy of the Russification, the national revival of the Lithuanians, the development of the culture, the Lithuanian printing are mentioned. The period of the First World War is reviewed.

Speaking about the restoration of the state of Lithuania the foreigners are acquainted with the Presidents of Lithuania, the creation of the Council of Lithuania and the Act of February 16. Further the periods of 1938-1940 and 1941-1945 are reviewed (Lithuania during the occupation of Germany, The Molotov-Ribbentrop Pact)

The regime of Stalin and the partisan resistance (1944-1952), the Soviet Lithuania, the resistance against the soviet regime, the failure of the soviet system are explained.

The explanation of the history of Lithuania is finished reviewing the establishment of Sąjūdis, the restoration of the Independence of Lithuania until the current time.

The book "Get Acquainted With Lithuanian Land" by Leonardas Demikis and Edmundas Simanaitis is a good means teaching the course on the acquaintance with the Lithuanian society for the foreigners granted asylum. The preparation and the publishing of the book was partly financed by the European Union and the Republic of Lithuania (the European Refugee Fund, the program of 2006) according to the project "Consolidated Help To The Foreigners Granted Asylum (2 stage)".

The Constitution of the Republic of Lithuania

One of the themes of the course on the acquaintance with the society for the foreigners is the Constitution of the Republic of Lithuania. It is explained about:

- the conception of the state of Lithuania;
- the human and the state;
- the society and the state;
- the national economy and work;

- the Seimas;
- the President of the Republic;
- the Government of the Republic of Lithuania;
- the Constitutional Court;
- the Court;
- the local municipality and the management;
- the finance and the budget of the state;
- the control of the state;
- the foreign policy and the national defence.

The Administrative Code. During the lecture the breach of the administrative law, the administrative responsibility according to the several articles are explained. It is highlighted the problem of the illegal work and the legal responsibility because of the illegal work.

The Civil Codes. Teaching the foreigners the Civil Code the biggest attention is paid to the forms of the property in the Republic of Lithuania, the rent of the living places, the system of the insurance, the usage of the civil laws of the foreign countries and the international agreements, the capability of the foreign natural and legal people.

The Criminal Code. The basic attitudes of the criminal responsibility, the validity of the law to the people made the criminal acts on the territory of Lithuania; the criminal responsibility for the crimes defined by the international treaties; the stages and the forms of the criminal acts; the absolution are explained to the foreigners. The peculiarities of the criminal responsibility of the minors-residents are taught.

The foreigners granted asylum get to know about the peculiarities of the educational system of Lithuania, the levels of the education; the training of the adults, the vocational training in the lectures speaking about the culture and the education of Lithuania. There is presented the system of the high education.

Teaching the heritage of the culture of the state the foreigners are acquainted with the architecture, the museums, the national regional parks of Lithuania. The peculiarities of art and music of the country are explained.

A big attention is paid to the national customs and traditions of Lithuania. The festivals as Christmas, Easter, Autumn, Mother's Day became traditional in the Refugees Reception Center. The events of the Lithuanians and the foreigners granted asylum in the Republic of Lithuania for the commemoration of the World Refugee Day are common. The foreigners and the Lithuanians prepare the national dishes, the concerts. The center collaborates closely with the Children's Home "Ažuoliukas" of Jonava, the 1st secondary school of Kupiškis. The foreigners participate in the cultural events in Rukla and Jonava. The collaboration helps the both sides to get acquainted with art and music.

EUROPOS SĄJUNGA

EUROPOS PABEGĖLIŲ FONDAS

КУРСЫ ПОЗНАНИЯ ЛИТОВСКОГО ОБЩЕСТВА ДЛЯ ПОЛУЧИВШИХ УБЕЖИЩЕ ИНОСТРАНЦЕВ

Информационный материал для получивших убежище
иностранцев

Курсы познания литовского общества

1. Что такое познание общества

Литовское общество образуют его граждане. Каким будет общество – это зависит от нас всех и от каждого в отдельности. Поэтому познание общества создает условия каждому человеку стать активным членом общества, способным взять на себя ответственность за свою жизнь и жизнь государства, стремящимся к новым знаниям и опыту, оберегающим культурный и национальный идентитет и человеческие ценности. Благоприятные для совершенствования личности условия особенно важны в юности, когда формируется личность, когда человек начинает самостоятельно участвовать в общественной жизни и оказывать на нее влияние.

Познание общества способствует активному участию в:

- гражданской;
- экономической;
- социальной;
- культурной;
- нравственной жизни.

Молодежь должна стать активной частью общества, способной оказывать положительное влияние на развитие общества и принимать вызовы изменяющейся действительности.

2. Что такое гражданское воспитание

Одной из основных частей программы познания общества является гражданское воспитание. Министр образования и науки Литовской Республики в 2004 г. утвердил Общую программу гражданского воспитания и воспитательно-образовательные стандарты для 8 и 10 классов.

Гражданское воспитание понимается как составная, интегральная часть воспитания детей и юношества (Общие программы и образовательные стандарты, 2003, стр. 423–428). Назначение гражданского воспитания в общеобразовательной школе – развитие ценностей гражданского самосознания, охватывающего познание самого себя, получаемый в семье и в обществе практический опыт. Гражданское воспитание должно помочь молодежи усвоить гражданские знания и уметь применить их в практической жизни.

Гражданское воспитание состоит из познавательных и практических способностей:

Познавательные способности:

- понимание, что такое гражданское общество;
- понимание значения гражданских свобод, прав и обязанностей;
- осознание, что такое демократическое государство;
- понимание принципов правового государства;
- понимание соотношения права и справедливости в обществе;
- понимание культурных, исторических и правовых предпосылок формирования демократического, гуманистического и гражданского общества;
- осознание соотношения общества и государства;
- понимание, как формируются институты власти и каковы их функции;
- осознание своеобразия культуры своего народа и культуры других народов;
- осознания последствий глобализации для людей, народов и государств;

- осознание и понимание возможностей и способов участия личности в жизни народа;
- понимание проблем политической, культурной и хозяйственной жизни общества и умение искать возможные способы их решения в современном литовском государстве.

Практическое умение:

- защищать свое достоинство, убеждения, права, если они нарушаются;
- найти необходимую для гражданской жизни информацию;
- знать где, когда и как обращаться в нужную институцию власти;
- доверять социальным и политическим институциям;
- участвовать в принятии решений общественностью;
- организовать собрание или другое мероприятие;
- принимать участие в организованной общественностью деятельности;
- отделить факт и мнение;
- брать на себя ответственность за свои поступки;
- быть уверенным в себе и в правильности своих поступков;
- в своей деятельности стремиться к интегральности;
- искать и находить конструктивное решение в создавшейся конфликтной ситуации.

Способы осуществления гражданского воспитания

Для осуществления целей гражданского воспитания привлекаются все области формального и неформального воспитания, связанные с деятельностью учеников.

Формальные области воспитания – это содержание гражданского воспитания в школе (отдельный предмет основ гражданственности и интеграция гражданских идей в содержание других преподаваемых предметов).

Гражданское воспитание в стратегии просвещения Литвы выдвигается как одна из основных целей просвещения. В основной школе гражданскую тематику предлагается интегрировать в содержание различных преподаваемых предметов. При интеграции гражданской тематики необходимо тесное сотрудничество учителей всех предметов в составлении учебных планов, подготовке программ индивидуальных предметов.

1. Области формального гражданского воспитания

Гражданское и нравственное воспитание связаны положением, что современной демократии необходим сознательный, нравственный гражданин, основывающий каждый свой поступок нравственными принципами.

Курс истории воспитывает гражданские, патриотические установки личности, ее способности. Надлежащим образом представленные курсы гражданского воспитания и истории поддерживают и дополняют друг друга.

Связь **филологических предметов** с наукой познания общества должна быть особенно тесной. Она вводит учеников в широкое пространство национальной и мировой культуры. На уроках литовского языка учитель имеет большие возможности обсудить, каким образом гражданин и нация соотносятся с развитием культуры, затронуть вопросы культуры, экологии. В свою очередь, на уроках гражданского воспитания используются соответствующие тексты на литовском языке. Кроме того, на уроках родного языка прививаются различные формы коммуникации, среди них публичной речи (различные сообщения, декларации, обращения, протесты и т. п.) или письма (протоколы, сообщения, рефераты, договоры и т. п.). Это совместная деятельность, связывающая литуанистов и учителей основ познания общества.

С **математикой** гражданское воспитание связывают применяемые к исследованию общественных явлений математические, особенно статистические, методы, а также общее стремление развить логическое мышление.

География предоставляет множество знаний, необходимых для зрелого гражданского сознания, развития горизонтов гражданина. Целенаправленная координация курсов географии и гражданского воспитания особенно полезна для воспитательных целей школы.

Связи **естественных наук** и гражданского воспитания – это экологические вопросы природы и культуры.

Технологические предметы помогают развивать рациональное и ответственное отношение к ведению хозяйства, способствуют сохранению традиций национальной культуры.

Связь **физкультуры** с гражданским воспитанием способствует повышению культуры сотрудничества, прививает понимание важности оздоровления, развивает компетенцию здорового образа жизни.

С целью создания условий для эффективной организации процесса гражданского воспитания привлекаются области не только формального, но и неформального гражданского воспитания.

2. Области неформального гражданского воспитания

Создание демократических отношений в общине. Школа обязана создать условия для воспитания, обучения и сохранения демократических ценностей. Школа создает демократические отношения и поощряет их соблюдение во внутренней жизни школьной общины. Ученики и учителя сотрудничают, поддерживают, уважают друг друга, доверяют и терпимо относятся друг к другу, осознавая себя партнерами воспитательного процесса.

Школа заботится о сохранении национальной идентичности, исторической преемственности национальной культуры. Цель воспитания – молодой человек, созревший для

активной гражданской жизни. Ученики должны уметь составить и написать протокол собрания, прошение, договор, информацию в газету.

В **деятельности по дополнительному воспитанию** и обучению содержится особенно много возможностей для гражданского воспитания. С этой целью следует поощрять проектную деятельность учеников, создание организаций, проведение различных праздников. Особое значение для воспитания гражданского и общественного самосознания имеют детские и молодежные организации, общественно полезная деятельность.

Самоуправление является особенно важным, т. к. оно помогает прививать ученикам навыки практической деятельности. В начальных классах учащимся прививают основы самоуправления в процессы игры, имитации различных ролей. С течением времени дети переходят от игр к организационной деятельности, учатся планировать деятельность по этапам, намечать результаты, руководить ею.

Связи с местной общиной. Школа открыта для проблем местной общины.

Местная община – это место, где воспитательная работа продолжается в естественной обстановке, где знакомятся с проблемами местного самоуправления, с практической деятельностью институций власти. Школа может создать для детей условия наблюдать за заседаниями органов местного самоуправления. На уроках гражданского воспитания можно обсуждать темы справедливости, правомерности, правды и свободы, прав и обязанностей и т. п.

3. Курс познания общества для иностранцев

Общая ситуация

Каждая страна имеет свою историю, традиции, правовую базу. Законы государства должны соблюдать не только жители страны, но и прибывшие в страну иностранцы. Иногда человек оставляет свою страну, чтобы увидеть мир и испытать приключения, чтобы навестить родственников, но в этих случаях он не становится беженцем, потому что после странствий по миру он всегда может вернуться домой.

Первая организация, которая начала заботиться о беженцах, была **Лига Наций**. Лига Наций – это международная организация, учрежденная в 1919 г. в Париже. Ее политика была ориентирована на предоставление защиты лицам, которые после изменения государственных границ и образования новых национальных государств лишились своего гражданства. Инициатором этой деятельности был норвежский путешественник, исследователь Арктики Фритюф Нансен.

Лига Наций в 1921 г. организовала оказание международной помощи военным беженцам. В 1922 г. было введено удостоверение беженца, выдаваемое лицу без гражданства. Это удостоверение (“паспорт Нансена”) предоставляло право выехать за границу и действовало до тех пор, пока лицо получало гражданство.

Однако проблема беженцев не была окончательно решена, она еще более обострилась после Второй мировой войны. Миллионы людей остались без крова над головой. Поток беженцев все увеличивался. Они скитались из одного места в другое, спасаясь от голода, нищеты и надеясь найти лучшую жизнь. Для решения этой проблемы в 1951 г. Генеральная Ассамблея Организации Объединенных Наций учредила Управление **Верховного комиссара ООН по вопросам беженцев**, штаб которого находится в Женеве. Это неполитическая организация, цель которой – заботиться о беженцах, оказывать им помощь и защищать их права.

В 1951 г. была подготовлена конвенция, которая определяла, какие лица могут считаться беженцами. С течением времени проблема беженцев становилась все сложнее, поэтому законы государств необходимо было приспособить к новым создавшимся обстоятельствам. 31 января 1967 г. Генеральная Ассамблея Организации Объединенных Наций огласила протокол, касающийся статуса беженца. Этими документами руководствуются государства, к которым обращаются беженцы. До 1995 г. эти документы подписали 129 государств.

В наши дни почти 50 миллионов человек вынуждены скрываться в своей стране или оставить ее из-за вооруженных конфликтов, войн, нарушений прав человека, преследований.

Беженцы в Литве

В 1986г. в Стокгольме начал работать штаб Главного комиссара по делам беженцев Организации Объединенных Наций, который занимается защитой прав беженцев в скандинавских странах. С 1991 г. в сферу его деятельности входят и три государства Балтии – Литва, Латвия и Эстония.

После распада Советского Союза Литва стала транзитной страной для людей, ищущих убежище в других странах. В Литву главным образом стекаются так называемые экономические мигранты. Литва, как и другие государства Балтии, помогает людям, которые по политическим или гуманитарным причинам оставили свой дом.

4 июля 1995 г. Сейм Литовской Республики принял Закон о статусе беженцев. Литва обязалась не возвращать людей в страну, в которой они могут подвергаться преследованию. В течение года после вступления закона в силу статус беженца был предоставлен 15 лицам. Большинство из них афганцы. Убежища просят и выходцы из Ирана, Ирака, Турции, Пакистана, Китая, Сирии, Зимбабве, Камеруна и многих других государств.

В настоящее время действует Закон Литовской Республики “О правовом положении иностранцев” (Вед., 30.04.2004, № 73-2539). Данный закон определяет порядок прибытия и убытия иностранцев, их пребывания и проживания, предоставления убежища, интеграции и натурализации, порядок обжалования постановлений по правовому положению иностранцев, а также регламентирует другие вопросы правового положения иностранцев в Литовской Республике. В соответствии с упомянутым законом:

- Иностранцы могут прибыть в Литовскую Республику и убыть из нее только через действующие посты приграничного контроля. Их прибытие контролирует Служба охраны государственной границы.
- Прошения о предоставлении убежища в Литовской Республике иностранцы могут подать в пунктах пересечения государственной границы Литовской Республики или в Службе охраны государственной границы, в территориальном учреждении полиции, в Центре регистрации иностранцев.

Подавшие прошение о предоставлении убежища иностранцы размещаются в Центре регистрации иностранцев в Пабраде, где живут, пока Департамент миграции при Министерстве внутренних дел рассматривает их прошения и принимает решение о форме предоставляемого убежища или о непредоставлении убежища:

- Формы убежища следующие: статус беженца, дополнительная защита, временная защита.
- Статус беженца предоставляется не всем ходатайствующим о нем иностранцам. Некоторым предоставляется дополнительная защита в Литовской Республике и выдается

разрешение на временное проживание в течение одного года. Затем иностранцы снова пишут прошение Департаменту миграции о продлении разрешения на проживание.

Получившие убежище любой формы иностранцы могут быть переселены в Центр приема беженцев (далее – Центр), но не все. В Центр переводятся только получившие убежище иностранцы, которые просят государственной помощи для их интеграции в литовское общество. В Центре они пишут просьбу о государственной помощи для их интеграции, и здесь начинается программа их интеграции в литовское общество.

Центр приема беженцев

Содержание курса познания литовского общества

Если иностранцы желают и дальше проживать в Литве, они обязаны учить не только литовский язык, но и познакомиться с географическим положением Литвы, ее традициями, экономикой, основными законами, чтобы стать полноправными членами общества. Поэтому получившим убежище иностранцам преподается курс познания литовского общества продолжительностью 40 часов в соответствии с утвержденной Министерством образования и науки программой. Курсы длятся 3 месяца.

Форма преподавания – лекции, консультации, экскурсии. Форма отчетности – диспут, диалог, упражнение или экзамен. Курс познания литовского общества для получивших убежище иностранцев **обязателен**.

В программе познания общества с иностранцами рассматриваются **правовые акты**: Закон Литовской Республики “О правовом положении иностранцев” и приказ министра социальной защиты и труда Литовской Республики № А1-238 от 21 октября 2004 г. “Порядок социальной интеграции получивших убежище иностранцев” (Вед., 2004, № 157-5741; 2006, № 5-167, № 44-1618).

Получившим убежище иностранцам разъясняются следующие вопросы:

- прибытие иностранцев в Литву и убытие из нее;
- проживание иностранцев в Литовской Республике;
- осуществляющие социальную интеграцию институции;
- источники финансирования социальной интеграции;
- условия организации социальной интеграции;
- временное поселение иностранцев;
- обучение литовскому языку, воспитание детей, занятость иностранцев;
- социальная защита иностранцев;
- охрана здоровья иностранцев.

Усвоение иностранцами курса познания общества и его осмысление проверяется в процессе дискуссий, выполнения практических заданий, упражнений, ведения диалогов, игровых ситуаций или сдачи экзаменов.

4. Основные темы курса

Природная, социальная, региональная география

В процессе преподавания этой темы иностранцам площадь Литвы сравнивается с другими государствами Европы, они знакомятся с соседними государствами.

Иностранцев знакомят с богатствами недр, рельефом поверхности, климатом Литвы. Объясняют, что Литве принадлежит не только суша, но и территориальные воды – полоса моря шириной 22,2 км у берегов государства. Иностранцев знакомят с животным и растительным миром Литвы, с законами Литовской Республики об охране природы.

Наглядные пособия помогают иностранцам познакомиться с национальным парком Куршской косы, с уникальным ландшафтом национального парка Аукштайтии, с самым крупным в Литве резерватом “Чяпкялю райстас” и заповедником Жувинтас.

Для большей наглядности и закрепления знаний для семей иностранцев организуются экскурсии в Тракайский исторический национальный парк, центром которого являются Тракайские острова, замок полуострова и старая часть Тракай. Во время экскурсии иностранцы узнают, что в истории Тракай важное место принадлежит караимам. Они охраняли замок, были изобретательными ремесленниками и огородниками.

Рис. 1. Тракайский замок

Большое внимание уделяется национальным ценностям страны – государственному языку, его обязательности для иностранцев. Иностранцам разъясняется государственный строй, демографический, социальный и национальный состав жителей Литвы, денежная единица. Иностранцев знакомят с существующими в Литве религиями. С привлечением наглядного материала иностранцы знакомятся со столицей Литвы – Вильнюсом, с другими крупными городами.

Освещается хозяйство Литвы, представляются основные показатели промышленности, структура хозяйства по отдельным отраслям, энергетические ресурсы, отрасли сельского хозяйства, система оказываемых в Литве услуг.

Закреплению знаний служат познавательные экскурсии иностранцев в города Литвы – Вильнюс, Каунас, Аникщяй, Палангу.

История Литвы

Получившим убежище иностранцам рассказывают об образовании государства, происхождении названия Литвы. Дается обзор обстоятельств, при которых возникли первые поселения на территории современной Литвы.

Объясняется крещение Литвы, битвы литовцев с врагами – Грюнвальдская (Жальгириская) битва, битва при Шяуляй (Сауле).

Освещаются обстоятельства образования Великого княжества Литовского, подчеркивается его культурная жизнь – первая литовская книга, основание Вильнюсского университета.

Излагается общественное развитие экономики Литвы в первой половине XIX в, упоминается период запрета литовской печати (1863–1905), политика русификации, национальное возрождение литовцев и развитие культуры, литовская печать. Дается обзор периода, связанного с Первой мировой войной.

При освещении периода восстановления Литовского государства иностранцы знакомятся с президентами Литвы, с образованием Литовской Тарибы и Актом независимости 16-го февраля. Характеризуется период 1938–1940 гг., и далее – 1941–1945 гг. (Литва в годы немецкой оккупации, пакт Молотова – Риббентропа).

Разъясняется сталинский режим и движение партизанского сопротивления (1944–1952), советский период, сопротивление советскому режиму, крах советской системы.

Изложение истории Литвы иностранцам завершается темами создания Саюдиса, восстановления Независимости и нашими днями

В процессе преподавания иностранцам курса познания литовского общества хорошим подспорьем преподавателю может стать книга Леонардаса Демикиса и Эдмундаса

Симанайтиса “Знакомьтесь – страна Литва”. Подготовку и издание книги отчасти финансировали Европейский Союз и Литовская Республика (Программа Европейского фонда беженцев, 2006 г.) согласно проекту “Консолидированная помощь получившим убежище иностранцам (2 этап)”.

Конституция Литовской Республики

Один из разделов курсов познания общества для иностранцев – Конституция Литовской Республики. При ее изложении разъясняются следующие темы:

- Строй Литовского государства;
- Человек и государство;
- Национальное хозяйство и труд;
- Сейм Литовской Республики;
- Президент Литовской Республики;
- Правительство Литовской Республики;
- Конституционный суд;
- Суд;
- Местное управление и самоуправление;
- Финансы и государственный бюджет;
- Государственный контроль;
- Внешняя политика и охрана края.

Административный кодекс. На занятии по этой теме иностранцам разъясняются административные правонарушения, ответственность за них по отдельным статьям. Подчеркивается проблема нелегального труда и правовая ответственность за это нарушение.

Гражданский кодекс. Основное внимание уделяется следующим вопросам: формам собственности в Литовской Республике, аренде жилых помещений, системе страхования, применению норм гражданских кодексов зарубежных стран и международных договоров, правоспособности иностранных физических и юридических лиц.

Уголовный кодекс. При рассмотрении этой темы иностранцам объясняются основные положения уголовной ответственности; действие уголовного кодекса в отношении лиц, совершивших преступные деяния на территории Литовской Республики; уголовная ответственность за предусмотренные в международных договорах преступления; стадии

и формы преступной деятельности; освобождение от уголовной ответственности, особенности уголовной ответственности несовершеннолетних.

При изучении темы **“Культура и просвещение Литвы”** получившие убежище иностранцы знакомятся с особенностями системы просвещения Литвы, с уровнями воспитания и обучения, просвещением взрослых, профессиональным обучением, системой высшего образования.

Иностранцы приобщаются к культурному наследию, знакомятся с архитектурой, музеями, национальными региональными парками Литвы. Освещаются особенности изобразительного искусства, музыки литовских авторов.

Большое внимание уделяется литовским народным обычаям и традициям. В Центре приема беженцев уже традиционными стали такие праздники как Рождество, Пасха, День осени, День Матери. Всемирному дню беженцев посвящены общие мероприятия литовцев и иностранцев, получивших убежище в Литовской Республике. Иностранцы и литовцы готовят свои национальные блюда, концерты художественной самодеятельности. Центр тесно сотрудничает с Йонавским домом опеки детей “Ажуолюкас”, с Купишкской 1-ой средней школой. Иностранцы принимают участие в культурных мероприятиях, проходящих в Рукле и в Йонаве. Это сотрудничество помогает обеим сторонам познакомиться с культурой, искусством, музыкой другого народа.

